

Σχεδιασμός διδασκαλίας με αξιοποίηση του Διαδικτύου: Ο Ομηρικός κόσμος (διερεύνηση βασικών αρχών, αξιών και αντιλήψεων) και συγκριτική αντιπαράθεση με το σύγχρονο κόσμο

Κ. Τσιτσιπά

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, kyrtsitsipa@yahoo.gr

Περίληψη

Το παρόν διαθεματικό σενάριο, συνολικής διάρκειας 6 ωρών, στηρίζεται στις αρχές της ομαδοσυνεργατικότητας, της ενεργούς μαθητείας και του τεχνολογικού αλφαριθμητισμού. Απευθύνεται σε μαθητές της Β' Γυμνασίου, οι οποίοι είναι εξοικειωμένοι με τη διδασκαλία των ομηρικών επών ήδη από την προηγούμενη σχολική χρονιά, όπου και έχουν διδαχτεί την ομηρική Οδύσσεια. Οι μαθητές μόλις έχουν ολοκληρώσει τη διδασκαλία της ραψωδίας ζ (Εκτορος και Ανδρομάχης ομιλία), στην οποία ο ποιητής παρουσιάζει ανάγλυφα το δράμα του πολέμου μέσα από την τρυφερή στιγμή της συνάντησης των δύο συζύγων. Έτσι, επιβεβαιώνεται και ο χαρακτήρας της Ιλιάδας ως αντιπολεμικού έπους. Στη συγκεκριμένη ραψωδία ενυπάρχουν ποικίλα στοιχεία (αρχές, αξίες αντιλήψεις, στοιχεία πολιτισμού), που μπορούν να αξιοποιηθούν δημιουργικά και να παραλληλιστούν με τη σημερινή πραγματικότητα (επικαιροποίηση της γνώσης). Ειδικότερα το διδακτικό σενάριο προβλέπει το χωρισμό των μαθητών σε τέσσερις ομάδες (ομαδοσυνεργατική διδασκαλία) καθεμία από τις οποίες θα αναλάβει ένα υπόθεμα μελέτης. Οι απαιτούμενες πληροφορίες θα αντληθούν από το διαδίκτυο, από επιλεγμένες και αξιόπιστες σελίδες του, ενώ ορισμένα βοηθητικά κείμενα (που θα χρησιμοποιηθούν ως παράλληλα κείμενα) και φωτογραφίες ενδέχεται να αποθηκευτούν σε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας, ώστε οι μαθητές να έχουν άμεση πρόσβαση.

Λέξεις-Κλειδιά: έπος, διδασκαλία, διαδίκτυο

1. Εισαγωγή

Η σύγχρονη τάση στην εκπαίδευση υπογραμμίζει την ανάγκη ενός τεχνολογικού αλφαριθμητισμού, λειτουργικού όσο και αποτελεσματικού, που θα επιτρέψει στους μαθητές όχι μόνο να έχουν πρόσβαση σε έναν τεράστιο όγκο πληροφοριών, αλλά και να διαμορφώνουν κριτήρια αξιολόγησης της αποκτηθείσας γνώσης, την οποία εν συνεχεία θα μετασχηματίζουν σε νέα γνώση (Σολομωνίδου, 2003). Ειδικότερα, κατά το σχεδιασμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τρεις δυναμικές διαστάσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η ενεργός μαθητεία, η ομαδοσυνεργατικότητα και ο τεχνολογικός αλφαριθμητισμός, ώστε να εξασφαλίζονται όσο το δυνατό αυθεντικές συνθήκες μάθησης, όπως εξάλλου υπαγορεύουν και οι επικοινωνιακού τύπου θεωρίες μάθησης (Παρασκευά, 2007; Δέλλας & Κέκκερης, 2007).

Η διδασκαλία έχει ως θέμα της τη διερεύνηση βασικών αρχών και αντιλήψεων που συνθέτουν τον ομηρικό κόσμο και την αντιπαραβολή τους με τις σύγχρονες αντιλήψεις και προσφέρεται για το σχεδιασμό ενός project μαθήματος συνολικής διάρκειας 6 ωρών (τρία δίωρα). Το συγκεκριμένο θέμα εναρμονίζεται απόλυτα με τη φιλοσοφία που διέπει τη διδασκαλία των ομηρικών επών, σύμφωνα πάντοτε με τα ισχύοντα Α.Π.Σ. και το ΔΕΠΠΣ (ΦΕΚ. 303/τ.Β'/13-03-03). Βασική έννοια στα προγράμματα αυτά είναι η διαθεματικότητα/διεπιστημονικότητα, η προώθηση δηλαδή μιας ολιστικής αντίληψης για τη γνώση, η οποία επιτρέπει στο μαθητή να διερευνά ένα θέμα υπό το πρίσμα διαφορετικών γνωστικών (επιστημονικών) πεδίων, με αποτέλεσμα να προωθείται συνολικά η αρχαιογνωσία (Φουντοπούλου & Λούμος, 2006; Αργυροπούλου, 2006).

2. Στόχοι

Οι μαθητές θα πρέπει:

- 1) Να ασκηθούν στην αναζήτηση, επεξεργασία και αξιολόγηση του διδακτικού υλικού από αξιόπιστες πηγές του διαδικτύου.
- 2) Να είναι σε θέση να οργανώνουν και να παρουσιάζουν το υλικό τους είτε με τη μορφή προφορικής εισήγησης είτε με τη μορφή γραπτής παρουσίασης (άσκηση στη χρήση του κειμενογράφου).
- 3) Να εξοικειωθούν με τις αρχές της συνεργατικής μάθησης (ομαδικό πνεύμα, αλληλεξάρτηση, αίσθημα συλλογικής ευθύνης) και να εκτιμήσουν την αποτελεσματικότητά της.
- 4) Να γνωρίσουν βασικές αρχές του ομηρικού κώδικα αξιών (αιδώς, υστεροφημία, χρέος προς την πατρίδα), που κατευθύνουν τη σκέψη και τη δράση των ηρώων, και να τις συγκρίνουν με τις αρχές/αξίες της σύγχρονης εποχής (επικαιροποίηση της γνώσης).
- 5) Να προβληματιστούν πάνω σε σοβαρά κοινωνικά ζητήματα της εποχής (θέση γυναίκας, θεσμός οικογένειας, γάμος, δέσμευση/αφοσίωση συζύγων) που όμως εξακολουθούν να βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος.
- 6) Να διαπιστώσουν, μελετώντας το κείμενο της Ιλιάδας (συγκεκριμένα τη ραψωδία ζ), τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται ο Όμηρος τις έννοιες πόλεμος – ειρήνη, επιβεβαιώνοντας έτσι το χαρακτηρισμό της Ιλιάδας ως αντιπολεμικού έπους (π.χ. τύχη των γυναικών στον πόλεμο).

3. Απαραίτητες προϋποθέσεις-υλικά

α) Διδακτικό εγχειρίδιο

β) Φάκελος με προεπιλεγμένα κείμενα και εικόνες για επεξεργασία, αποθηκευμένος στην επιφάνεια εργασίας

γ) Λογισμικό: Φύλλομετρητής (Internet Browser).

δ) Χρήση του επεξεργαστή κειμένου, Word (Microsoft Office).

4. Σύντομη περιγραφή της διαδικασίας

Οι μαθητές έχουν ήδη χωριστεί-με παρότρυνση του εκπαιδευτικού-σε ομάδες των τεσσάρων ατόμων, ανομοιογενείς ως προς τη σύνθεσή τους, υπό την προϋπόθεση ότι οι δύο τουλάχιστον είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή, αναλαμβάνοντας συγκεκριμένους ρόλους (συντονισμός, αναζήτηση υλικού, καταγραφή πληροφοριών). Είναι σημαντικό να κατευθύνουμε τους μαθητές μας προς τη δημιουργία ομάδων, στις οποίες το φύλο, η κοινωνική προέλευση, η σχολική επίδοση ή τα ενδιαφέροντα δεν διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο. Εξάλλου, η ομαδική διδασκαλία καταργεί τον ελιτισμό στην τάξη, αφού όλοι οι μαθητές έχουν δικαίωμα συμμετοχής στην υλοποίηση ενός project, ανεξάρτητα από την επίδοσή τους (Ταρατόρη-Τσαλκατίδου, 2002). Η όλη διαδικασία διαρκεί έξι διδακτικές ώρες (τρία δίωρα) και κάθε δίωρο αντιστοιχεί σε μία φάση της ομαδικής διδασκαλίας που αναμένεται να ολοκληρωθεί. Οι φάσεις εκτέλεσης της ομαδικής εργασίας περιλαμβάνουν: α) Προετοιμασία των μαθητών: Προβληματισμό και Παρώθηση - Χωρισμό ομάδων - Διατύπωση στόχων - Καθορισμό τρόπου επεξεργασίας του θέματος, β) Ανάθεση και εκτέλεση εργασιών, γ) Παρουσίαση της εργασίας κάθε ομάδας, συζήτηση, συσχέτιση των αποτελεσμάτων - Ανακεφαλαίωση - Σύνοψη και δ) Αξιολόγηση. Έχει προηγηθεί η διδακτική προετοιμασία των μαθητών για την πρόσκτηση του νέου με τη χρήση της τεχνικής του «καταιγισμού ιδεών ή ιδεοθύελλας(brainstorming)», στα πλαίσια της οποίας οι μαθητές καλούνται αβίαστα να εκφράσουν οποιαδήποτε σκέψη ή ιδέα δημιουργείται στο μυαλό τους με αφορμή το υπό εξέταση θέμα (Ομηρικός κόσμος). Εν συνεχεία οι απαντήσεις τους καταγράφονται στον πίνακα, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί ένας δομικός σκελετός, ο οποίος θα περιλαμβάνει και τους βασικούς θεματικούς άξονες της διδασκαλίας.

Ας σημειωθεί ότι βρισκόμαστε στο τέλος της ραψωδίας ζ της Ιλιάδας, όπου οι μαθητές παρακολουθούν την τρυφερή στιγμή της συνάντησης Έκτορα και Ανδρομάχης και του θλιβερού αποχωρισμού τους, λίγο πριν ξεσπάσει και πάλι ο πόλεμος μεταξύ Αχαιών και Τρώων. Στη συγκεκριμένη ενότητα ενυπάρχουν σημαντικά στοιχεία του ομηρικού κώδικα αξιών που μπορούν να διερευνηθούν και να μελετηθούν συγκριτικά με σύγχρονες, κατεστημένες αντιλήψεις. Για του λόγου το αληθές έχουμε επιλέξει να διαμορφώσουμε τέσσερα υποθέματα μελέτης, για καθένα από τα οποία θα δοθούν αναλυτικές οδηγίες πλοήγησης σε συγκεκριμένες (προεπιλεγμένες) ιστοσελίδες. Συγκεκριμένα, τα θέματα που πρόκειται να μελετηθούν και οι αντίστοιχες ιστοσελίδες κει κείμενα που θα αξιοποιηθούν είναι :

1) **Η στάση απέναντι στους νεκρούς.** Προτεινόμενες ιστοσελίδες: <http://www.geocities.com/heartnews2002/>, που περιλαμβάνει αρχαίο κείμενο, μετάφραση και σχόλια όλων των ραψωδιών της Ιλιάδας, <http://www.mikrosapoplous.gr> (ραψωδία λ Οδύσσειας, Νέκυια), viotikoskosmos.wikidot.com/antigoni-metafrasi

(ελεύθερη ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια για τη Βοιωτία, Πρόλογος Αντιγόνης του Σοφοκλή-διπλό διάταγμα Κρέοντα για Πολυνείκη και Ετεοκλή). 2) **Η προσήλωση προς το καθήκον και η επίδειξη ανδρείας συμπεριφοράς**. Προτεινόμενες ιστοσελίδες: <http://www.kavafis.gr> (Αρχείο Καβάφη, ποίημα: Θερμοπύλες), <http://www.mvriobiblos.gr> (Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη της Εκκλησίας της Ελλάδας, Κλέφτικα Τραγούδια: Ο γερο κλέφτης), <http://www.snhell.gr>. (Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, Ελεύθεροι Πολιορκημένοι, Σχεδιάσμα Β'), <http://www.greek-language.gr> (Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, Αρχαϊκή Λυρική Ποίηση-Αρχίλοχος), <http://www.hellenicpantheon.gr> (Αρχαιογνωστικός Οδηγός, Όρκοι) 3) **Οι κυρίαρχες αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας** (π.χ. πιστή και αφοσιωμένη σύζυγος). Μελέτη αποσπασμάτων από τα κείμενα: Η Τιμή και το Χρήμα (Κ. Θεοτόκης), Η Φόνισσα, Το μοιρολόι της φώκιας (Αλ. Παπαδιαμάντης). Επίσης, μελέτη φωτογραφιών συναφών με το θέμα, αποθηκευμένων σε φάκελο στην επιφάνεια εργασίας. Περιήγηση στην ιστοσελίδα: <http://exandas.ert.gr/> (Εκπομπή Εξάντας της ΕΤ1, Η θέση της γυναίκας στη Σαουδική Αραβία) 4) **Ο όλεθρος του πολέμου** (π.χ. τύχη των γυναικών μετά τον πόλεμο, αφανισμός πόλεων κ.α.). Μελέτη αποσπασμάτων από τα κείμενα: Ειρήνη είναι όταν... (Ν. Βρεττάκος), Ζητείται Ελπίς (Α. Σαμαράκης), Το πλατύ ποτάμι (Γ. Μπεράτης), Αριστοφάνους Λυσιστράτη, Ειρήνη (αποσπάσματα). Εν συνεχεία περιήγηση στην ιστοσελίδα <http://www.mvriobiblos.gr> (Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη της Εκκλησίας της Ελλάδας, Ιστορικά Τραγούδια: Οι σκλάβοι τω Μπαρμπαρέσσω-Της Πάργας). Σε κάθε περίπτωση οι μαθητές οφείλουν να συμβουλευονται το σχολικό τους εγχειρίδιο και εν συνεχεία να περιηγούνται τις ζητούμενες σελίδες του Διαδικτύου ή (κατά περίπτωση) να μελετούν τα σχετικά κείμενα και φωτογραφίες, να καταγράφουν τις απαραίτητες πληροφορίες και να απαντούν στα ερωτήματα των φύλλων εργασίας που τους έχουν δοθεί.

Ας σημειωθεί, τέλος, ότι η επικαιροποίηση της γνώσης που συνιστά και βασικό στόχο του παρόντος διδακτικού σεναρίου θα επιτευχθεί τόσο μέσω της διδασκαλίας, με την επιλογή κατάλληλων ερωτήσεων που επιτρέπουν τη διασύνδεση και τη συγκριτική αντιπαράθεση του χθες με το σήμερα, όσο και μέσω της διαδικασίας αξιολόγησης. Ο διδάσκων έχει φροντίσει εκ των προτέρων να διαμορφώσει μία σειρά από διαθεματικές εργασίες για κατ' οίκον ενασχόληση των μαθητών (φερ' ειπείν αναζήτηση άρθρων σύγχρονου προβληματισμού σε προεπιλεγμένες ιστοσελίδες).

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω εκ βάθους καρδιάς την κα Ιωάννα Βεκύρη, καθηγήτριά μου στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης» του ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, με παρότρυνση της οποίας αποφάσισα να παρουσιάσω τη συγκεκριμένη εργασία, η οποία και εκπονήθηκε στα πλαίσια του μαθήματος «Εφαρμογές των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική πράξη και στη διοίκηση της εκπαίδευσης».

Βιβλιογραφία

- Αργυροπούλου, Χ. (2006). *Διδακτικό παράδειγμα και διαθεματικό σχέδιο εργασίας στην Ομήρου Ιλιάδα, Ραψωδία Σ στίχοι 478-616. Ο Ήφαιστος κατασκευάζει την πανοπλία του Αχιλλέα. Περιγραφή της ασπίδας*. Ανακτήθηκε 4 Νοεμβρίου 2008, από http://www.pi-schools.gr/epimorfosi/epimorfotiko_yliko/gymnasio/
- Δέλλας, Σ. & Κέκκερης, Γ.(2007). Εκπαίδευση και νέες τεχνολογίες. Θεωρητική προσέγγιση μεθόδου διδασκαλίας βασισμένη στη Συνδυαστική Μάθηση (blended learning). Στο Ε. Μακρή-Μπότσαρη (Επιμ.). *Θέματα εισαγωγικής επιμόρφωσης για νεοδιόριστους εκπαιδευτικούς* (σελ. 95-104). Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Παρασκευά, Φ.(2007). ΤΠΕ στην Εκπαίδευση: Ενεργός Μάθηση και Κοινότητες Πρακτικών. Στο Ε. Μακρή-Μπότσαρη (Επιμ.). *Θέματα εισαγωγικής επιμόρφωσης για νεοδιόριστους εκπαιδευτικούς* (σελ. 15-23). Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Σολομωνίδου, Χ.(2003). *Σύγχρονη Εκπαιδευτική Τεχνολογία, Υπολογιστές και μάθηση στην κοινωνία της γνώσης* (2^η εκδ.). Θεσσαλονίκη: Κώδικας.
- Τσαλκατίδου-Ταρατόρη, Ε (2002). *Η μέθοδος Project στη θεωρία και στην πράξη*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Φουντοπούλου, Μ. Ζ & Λούμος, Η. (2006). Το διαδίκτυο στη διαθεματική προσέγγιση των Ομηρικών επών. Διδακτική εφαρμογή στην ενότητα π 1-260. Στο Δ. Χατζηδήμου & Χ. Βιτσιλάκη (Επιμ.). *Το Σχολείο στην Κοινωνία της Πληροφορίας και της Πολυπολιτισμικότητας: πρακτικά του ΙΑ' Διεθνούς Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας, Ρόδος 21-23 Οκτωβρίου 2005* (σελ. 237-245). Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

